

Одеський Національний Університет ім. І. І. Мечнікова
Факультет міжнародних відносин, політології та соціології
Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

**на тему: “Вплив глобалізації на економіку скандинавських країн на
прикладі Норвегії”**

“Impact of globalization on the Nordic economies: the Norway case”

Виконала: студентка денної форми навчання
Спеціальності 292 “Міжнародні економічні відносини”

Корчагіна Вероніка Олександрівна

Науковий керівник: ст. викл., Борисов М. Ю. _____

Рецензент: доцент Матюк Т. В.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ 10 від 02.06.2021 р.

Захищено на засіданні ЕК №
протокол №__ від __ 06. 2021р.
Оцінка _____ / _____ / _____

Завідувач кафедри
_____ Якубовський С.О.

Голова ЕК
_____ Якубовський С.О.

Одеса – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	5
ГЛОБАЛІЗАЦІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ	5
1.1 Сутність глобалізації та передумови розвитку глобалізаційних процесів	5
1.2 Взаємозалежність та економічна безпека країн в період глобалізації.....	10
1.3 Ступінь глобалізації національних економік скандинавських країн	13
РОЗДІЛ 2	17
ЕКОНОМІКА НОРВЕГІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	17
2.1 Динаміка та тенденції норвезької економіки.....	17
2.2 Аналіз основних показників впливу глобалізації на соціально-економічний добробут Норвегії	24
РОЗДІЛ 3	26
ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ НОРВЕГІЇ В РЕАЛЬНОМУ СВІТІ	26
3.1 Перспективи і потенційні проблеми економічного розвитку Норвегії в умовах подальшої глобалізації.	26
3.2 Торгово-економічне партнерство Норвегії з Україною на сучасному етапі	31
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	38
ДОДАТКИ	42

ВСТУП

Глобалізація сьогодні є одним з провідних механізмів розвитку світового господарства і новим етапом інтернаціоналізації господарської діяльності. Глобалізаційні процеси зустрічають як підтримку, так і побоювання в країнах світу, що свідчить про високу динамічності цих процесів. Сам феномен глобалізації є якісно новий етап посилення взаємозв'язку і взаємозалежності національних економік.

Процеси глобалізації продовжують поширюватися на весь світ, не оминаючи і скандинавські регіони. Сьогодні скандинавська економічна модель традиційно вважається еталоном, однак, незважаючи на всю потужність і стійкість економік скандинавських країн щодо зовнішніх глобальних економічних, політичних і соціально-культурних змін і тенденцій, глобалізація впливає і на них.

Скандинавська модель є плодом успішної політики об'єднання факторів ефективності та справедливості в рішенні проблем, викликаних глобалізацією. Суть скандинавської моделі полягає в поєднанні колективного розподілу ризиків, міжнародної відкритості та виявленні найрезультативніших напрямів розвитку країни

Актуальність теми дослідження впливу глобалізації на економіку Норвегії полягає в тому щоб дослідити принцип функціонування скандинавської моделі економіки, адже по своїй суті вона представлена як майже ідеальна і незалежна від іншого стороннього впливу. Так як основною відзнакою країн є високий рівень життя та добробуту населення, цікавим є виявлення

Метою роботи є аналіз основних показників ефективності економіки Норвегії та виявлення факторів впливу глобалізаційних процесів світу на економічно-соціальний добробут скандинавських країн на прикладі Норвегії.

Відповідно до поставленої мети в процесі написання роботи були вирішені наступні задачі:

- аналіз динаміки основних показників економічного стану Норвегії
- аналіз сучасних глобалізаційних процесів і тенденцій розвитку та їх вплив на скандинавський район
- побудова висновків на основі отриманих результатів регресійного моделювання
- аналіз зовнішньоекономічних операцій Норвегії з Україною

Об'єктом дипломної роботи виступає економіка Норвегії в умовах сучасних глобалізаційних процесах. Предметом роботи виступає вплив глобалізації на економічно-соціальний добробут Норвегії.

В роботі були використані дані з національних сайтів, наукових статей та публікацій, міжнародних звітів.

Робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновку, додатків та списку використаної літератури. У першому розділі розкриваються теоретичні основи для аналізу впливу глобалізації на національну економіку та останні тенденції і напрямки сучасних глобалізаційних процесів і їх вплив на скандинавські країни. У другому розділі аналізуються історичні дані основних показників ефективності економіки Норвегії, такі як ВВП, експорт, імпорт, ВВП на душу населення, потоки іноземних інвестицій та динаміка валютного курсу. У третьому розділі розглянуті зовнішньоекономічні відносини України з Норвегією.

Методологічна основа курсової роботи включає системний аналіз, порівняння, вивчення архівних матеріалів та теоретико-правове прогнозування.

РОЗДІЛ 1

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

1.1 Сутність глобалізації та передумови розвитку глобалізаційних процесів

Глобалізація сьогодні є одним з головних механізмів розвитку світового господарства. Економіка кожної країни виходить на новий рівень щодня і безпосередньою причиною цього розвитку або ж деградації є зростаюча і прогресуюча глобалізація. Сам феномен глобалізації був присутній в житті людей протягом всієї історії, але в 21 столітті вона стала глибше і працює набагато швидше.

Якщо казати про першу помітну і сильну хвилю глобалізації, то вона прийшла на століття, яке закінчилось в 1914 році. Наприкінці XVIII століття Великобританія почала домінувати в світі як географічно, створивши Британську імперію, так і технологічно, запровадивши такі інновації, як паровий двигун, промисловий ткацький станок і багато іншого. Це була епоха Першої промислової революції. Глобалізація, що послідувала за цим були очевидна в цифрах [1].

Протягом приблизно століття торгівля росла в середньому на 3% на рік. Такий темп зростання привів до того, що експорт виріс з 6% світового ВВП на початку XIX століття до 14% напередодні Першої світової війни. Як зауважив економіст Джон Мейнард Кейнс: "Житель Лондона міг замовити по телефону, попиваючи ранковий чай в ліжку, різні товари зі всієї Землі, в такій кількості, яке він вважав за потрібне, і з повною підставою очікувати їх швидкої доставки до його дому" [1].

Однак перша хвиля глобалізації та індустріалізації також супроводжувалася і більш негативними подіями. До кінця 19 століття

більшість європейських країн, що безпосередньо переживають процеси глобалізації і індустріалізації, вхопилися за шматок Африки, і до 1900 року єдиною незалежною країною, що залишилася на континенті, була Ефіопія. У такому ж негативному ключі великі країни, такі як Індія, Китай, Мексика або Японія, які раніше були державами, з якими доводилося рахуватися, не змогли або не дозволили собі адаптуватися до індустріальних і глобальних тенденцій; або західні держави наклали обмеження на їх незалежний розвиток, або вони виявилися поза конкуренцією з-за відсутності доступу до капіталу або технологіями. Врешті, багато працівників в промислово розвинених країнах також не виграли від глобалізації: їх праця перетворилась в товар в результаті застосування промислового обладнання, або їх продукція була урізана іноземним імпортом [1].

В світі була така ситуація, яка мала б завершитись кризою, як і відбулось що спричинило у 1914 початок Першої світової війни. В роки війни фінансові ринки, які все ще були пов'язані в глобальну павутину, призвели до подальшого руйнування світової економіки і зв'язків. Далі Велика депресія в США, банкрутства банків в багатьох частинах світу. Потім послідувала ще одна світова війна в 1939-1945 роках. До кінця Другої світової війни частка торгівлі в світовому ВВП впала до 5% - рівня, якого не було більше ста років [2].

Однак, на цьому історія глобалізації не завершилась. Закінчення Другої світової війни сприяло початку нової ери для світової економіки - під керівництвом нового лідера, США, і за підтримки технологій Другої промислової революції, таких як автомобіль і літак, світова торгівля знову почала зростати. Спочатку це відбувалося за двома окремими напрямками, оскільки "залізна завіса" поділяла світ на дві сфери впливу. Але з 1989 року, коли залізна завіса упав, глобалізація стала дійсно глобальним явищем.

Третя промислова революція не змусила себе чекати і вилилась в таку технологію, як Інтернет, що дала змогу встановити міцніший і

безпосередній канал зв'язку між людьми у світі. Більш того, інтернет також дозволив ще більш глобально інтегрувати ланцюги формування вартості. Дослідження і розробки можна було проводити в одній країні, пошук постачальників - в іншій, виробництво - в третій, а поширення - по всьому світу [2].

В результаті світ отримав посилений процес глобалізації. У 2000-х роках глобальний експорт досяг важливої позначки: він виріс приблизно до чверті світового ВВП. Торгівля, сума імпорту та експорту, відповідно, зросла приблизно до половини світового ВВП. Від цього виграла більша частина населення планети: більше людей, ніж будь-коли раніше, належали до глобального середнього класу, а сотні мільйонів домоглися цього статусу, беручи участь в глобальній економіці [2].

Наразі ми маємо справу з новою хвилею глобалізації яка проявляється в так званій Четвертій промисловій революції. Характерні риси Індустрії 4.0 - це повністю автоматизовані виробництва, на яких керівництво всіма процесами здійснюється в режимі реального часу і з урахуванням мінливих зовнішніх умов. Кіберфізичні системи створюють віртуальні копії об'єктів фізичного світу, контролюють фізичні процеси і приймають децентралізовані рішення. Вони здатні об'єднуватися в одну мережу, взаємодіяти в режимі реального часу, самонастроюватися і самонавчатися. Важливу роль відіграють інтернет-технології, що забезпечують комунікації між персоналом і машинами. Підприємства виробляють продукцію відповідно до вимог індивідуального замовника, оптимізуючі собівартість виробництва.

У світі, де все більше домінують дві глобальні держави - США і Китай, новим кордоном глобалізації стає кіберсвіт. Цифрова економіка, яка перебувала в зародковому стані під час третьої хвилі глобалізації, сьогодні стає силою, з якою доводиться рахуватися шляхом електронної комерції, цифрових послуг, 3D-друку. Цьому сприяє штучний інтелект, але в той же час йому самому загрожують транскордонні зломи і кібератаки. У той же час розширюється і негативний вплив глобалізації - глобальний ефект

зміни клімату. Забруднення навколишнього середовища в одній частині світу призводить до екстремальних погодних явищ в іншій. А вирубка лісів в тих небагатьох "зелених легенів", які залишилися в світі, таких як тропічні ліси Амазонки, надає ще більш руйнівний вплив не тільки на біорізноманіття світу, але і на його здатність справлятися з небезпечними викидами парникових газів [3].

Сьогодні під глобалізацією мається на увазі технологічні, політичні, економічні, фінансові та культурні обміни між народами і державами, які вже зробили і продовжують робити світ більш взаємозалежним і цілісним. З одного боку, глобалізація створює нові робочі місця і забезпечує економічне зростання шляхом посиленого транскордонного потоку товарів, капіталу і робочої сили. З іншого боку, це зростання і створення робочих місць нерівномірно розподіляються між галузями і країнами. Конкретні галузі промисловості в деяких країнах постраждали від серйозних збоїв та повного колапсу в результаті посилення міжнародної конкуренції.

Мотиви глобалізації як ідеалістичні, так і опортуністичні, проте розвиток глобального вільного ринку приніс користь великим західним корпораціям. Її вплив залишається неоднозначним для робітників, культур і малого бізнесу в усьому світі, як в розвинених, так і в країнах, що розвиваються.

Як наголошує Алан Вінтерс у своїй праці: “Глобалізація, інфраструктура та інклюзивний ріст” - “глобалізація наразі є найважливішим аспектом економічних умов, з якими стикається більшість країн. За останні п'ять років мобільність капіталу знизилась, але не дивлячись на це, все ще залишається високою: трильйони доларів щодня переміщуються по всьому світу; міграція робочої сили буде більш активна, якщо це буде дозволено; товари і послуги переміщуються у величезних кількостях, а сучасні комунікаційні технології проникають в економіку і суспільство набагато глибше, ніж це було можливо до сьогодні”[4].

З одного боку прихильники глобалізації вважають, що цей процес дозволяє країнам, що розвиваються наздогнати промислово розвинені країни шляхом розширення виробництва, диверсифікації, економічної експансії і підвищення рівня життя.

Компанії, що здійснюють аутсорсинг, приносять країнам, що розвиваються робочі місця і технології, які ці країни застосовують для того щоб розвивати свою економіку. Торгові ініціативи сприяють розширенню транскордонної торгівлі за рахунок усунення обмежень у сфері пропозиції і торгівлі. Глобалізація також впливає на ситуацію із соціальною справедливістю в міжнародному масштабі, а саме зосереджує увагу на правах людини в усьому світі, які в іншому разі могли б ігноруватися в широких масштабах.

Водночас, одним з очевидних результатів глобалізації є той факт, що економічний спад в одній країні може створити ефект доміно через своїх торгових партнерів і одним із найяскравіших прикладів слугує фінансова криза 2008 року, що негативно вплинула на економіки багатьох країн Європи та світу. Критики глобалізації також стверджують, що вона створила концентрацію багатства і влади в руках невеликої корпоративної еліти, яка може поглинати дрібних конкурентів по всьому світу [3].

Процес своєрідної уніфікації розглядається як основний фактор економічного тиску на середній клас. Крім того, глобалізація також посилила гомогенізацію. Старбакс, Найк і подібні транснаціональні гіганти домінують в комерційному просторі в багатьох країнах світу. Значні об'єми економіки і вплив США зробили культурний обмін між націями в певній мірі односторонньою монополізованою справою [4].

Отже, по своїй суті, глобалізація означає, що світ стає все більш взаємозалежним і уніфікованим. Сьогодні країни як ніколи пов'язані між собою завдяки великій кількості факторів, таких як: повітряні та морські перевезення, міжнародні торговельні угоди і правові договори, величезні потоки робочої сили та капіталу, а також найвагоміший фактор - Інтернет. Щодо бізнес-діяльності малих, великих та середніх підприємств,

глобалізація асоціюється з такими тенденціями, як аутсорсинг, вільна торгівля і міжнародні ланцюги поставок.

1.2 Взаємозалежність та економічна безпека країн в період глобалізації

Кожного дня глобалізація поширює свій вплив і породжує все більше взаємозалежностей між країнами. Безсумнівно, сучасний процес уніфікації став невід'ємною характеристикою постіндустріального суспільства. На думку Ентоні Гідденса - "глобалізація не один процес, а поєднання цілого ряду процесів, що розвиваються суперечливо, часом навіть в протилежних напрямках" [6].

Глобалізація - це всесвітній процес, що охоплює всі можливі сфери діяльності. Варто розуміти що економічний розвиток на сучасному етапі не можна розглядати без урахування політичних, соціальних і екологічних наслідків. На планеті Земля прискорюється зростання чисельності населення, що, в свою чергу, викликає збільшення споживання продуктів харчування, ресурсів, енергії. В кінцевому підсумку це може призвести до нестачі ресурсів, їх виснаження, руйнування навколишнього середовища, тобто до виникнення глобальних проблем.

Головна проблема глобалізації пов'язана з тим, що різні країни і народи підійшли до нової системи відкритого світу, будучи далеко не однаковими за своїм економічним, військово-стратегічним та соціальним потенціалом.

Можна стверджувати, що глобалізація - це процес, що веде до нового стану і розвитку сучасного світового суспільства; перетворенню його на єдину глобальну систему шляхом всебічної економічної, соціальної, політичної, культурної та релігійної інтеграції; об'єднання і зближення економічних, соціальних і культурних норм і принципів, що діють в окремих державах. Можна зробити акцент ще на тому, що в умовах глобалізації дії одних держав зачіпають інтереси інших держав.

Процесом глобалізації, як і будь-яким іншим, необхідно управляти. На даному етапі її управлінськими структурами можна вважати Міжнародний валютний фонд; Міжнародний банк реконструкції та розвитку; Світову організацію торгівлі ; Міжнародну організацію праці та ін. Крім того, до управління глобалізацією причетні і транснаціональні корпорації, транснаціональні банки, регіональні, економічні організації: Європейський Союз, Асоціація держав Південно-Східної Азії, Організація Об'єднаних Націй та ін [7].

Наявність міжнародних інституцій, їх компетентність і справедливість, за якими стоїть знання юридичних норм, об'єктивно необхідні в умовах розмитості кордонів, відкритості економік, демократизації - одним словом, розгерметизації економік країн. Окремі держави не завжди можуть виявити взаємозалежності між своїми національними пріоритетами та глобальними економічними проблемами, в результаті чого стають дуже вразливими щодо впливу глобалізації [7].

Глобалізація породила нові визначення економічної безпеки, зосереджені на двох видах небажаних фінансових операцій через національні кордони: незаконні потоки, які важче контролювати і легше приховати в міру зростання законних економічних операцій (тероризм, злочинність, забруднення навколишнього середовища), і фінансові потрясіння, які можуть підірвати економічне зростання, посилити нерівність і поставити під загрозу політичну стабільність. Протидія подібним незаконним процесам пов'язана з моніторингом, виявленням і контролем на національному рівні в поєднанні зі співпрацею на регіональному і глобальному рівнях. Незаконні потоки часто несуть в собі загрози загальної безпеки, незалежно від їх впливу на економічну безпеку. Економічна безпека знижується, коли контрзаходи, прийняті проти цих загроз, призводять до витрат для законного економічного обміну і знижують рівні законної торгівлі та інвестицій.

Глобалізація має прямий вплив на торгову ситуацію: зниження уразливості національних виробників за рахунок диверсифікації

постачальників і ринків. Застосування економічних важелів і санкцій в односторонньому порядку ставало все більш важким навіть тоді, коли ініціатор - Сполучені Штати Америки - був найбільшою економікою в світі. Хоча США не змогли відмовитися від свого захоплення економічними санкціями, їх ефективність знизилася за відсутності багатосторонньої підтримки, що відображає зниження економічної уразливості з боку інших держав. Крім того, через економічну лібералізацію всі уряди відмовилися від деяких важелів впливу на приватних економічних агентів, що знизило ефективність економічних інструментів в їх державний устрій.

Як стверджує Miles Kahler у статті "Економічна безпека в період глобалізації: що це і який має вплив" в епоху, яка прийшла після закінчення "холодної війни" і після азіатської фінансової кризи, стурбованість з приводу економічної безпеки не зникла, а трансформувалася. Уряди стали набагато менше побоюватися економічної вразливості, якою можуть маніпулювати їх сусіди або економічні партнери. Замість цього голови держав стали краще розуміти небажані і небезпечні наслідки більш відкритих кордонів та ризики економічної нестабільності, які несе в собі економічна відкритість [8].

Інше трактування економічної безпеки не призвело до більш широких змін у тенденції розвитку регіону щодо більшої економічної відкритості. Замість цього новий погляд на економічну безпеку спричинив дебати про відповідні заходи щодо зниження витрат і ризиків, пов'язаних з відкритістю, при збереженні вигод від глобалізації. Остаточне поєднання національної, регіональної та глобальної політики варіюється від країни до країни, але це поєднання зберігається. Національна політика залишатися центральною, хоча ця політика і інститути, які її розробляють, продовжують адаптуватись до всесвітніх змін.

Підвищення уваги до економічної безпеки не проходить безслідно, але, можливо, носить тимчасовий характер, що є предметом заклопотаності товариств, які отримали вигоду з економічної відкритості,

але тепер вперше намагаються впоратися з її негативними наслідками. Те, що зараз розглядається як економічна безпека, з плином часу і накопиченням інституційних засобів для вирішення цих проблем може бути переведено в більш мирну і менш тривожну категорію управління економікою.

1.3 Ступінь глобалізації національних економік скандинавських країн

Процес уніфікації продовжує поширюватись на весь світ, не оминаючи скандинавські регіони. Сьогодні скандинавська модель широко вважається еталоном. У ряді порівняльних досліджень економічних і соціальних показників Скандинавські країни займають високі місця. Загальний висновок у порівнянні з іншими країнами полягає в тому, що ці країни досягли успіху краще за інших в поєднанні економічної ефективності і зростання з миролюбним ринком праці, справедливим розподілом доходів і соціальною згуртованістю. Ця модель вказується як джерело натхнення для інших людей в їх пошуках кращої соціальної та економічної системи [10].

Незважаючи на всю потужність та стійкість економік скандинавських країн щодо зовнішніх глобальних економічно-політичних та соціально-культурних змін та тенденцій, глобалізація має вплив і на них. Сьогодні держави Скандинавії - як члени, так і не члени ЄС - все сильніше відчують на собі вантаж «загальноєвропейських» проблем, починаючи з росту безробіття і закінчуючи етно-соціокультурними конфліктами, що почастишали останнім часом. Данії і Швеції вже доводиться посилювати прикордонний режим, щоб краще контролювати міграційні потоки і зростаючу злочинність, що, в свою чергу, негативно позначається на розвитку економічного партнерства між двома державами. Сьогодні проблема міграції стає основною для всього Північно-Європейського регіону. Глави урядів скандинавських країн не без підстави

вважають, що спільне рішення цієї проблеми виявиться більш ефективним, ніж заходи, що вживаються на національному рівні.

Соціальний і економічний добробут Скандинавських країн багато в чому є наслідком їх невеликих територій і малого населення. Однак чи зможуть вони зберегти і примножити все свої досягнення, раптово ставши однією з найбільших економік в Європі? Чи буде ідея «малої політики», на яку завжди спиралися уряди Скандинавських країн, ефективно працювати в умовах великого ринку? Незважаючи на заманливі перспективи, більшість скандинавських політиків сьогодні не готове до такого поспішного зближення. Вони закликають свій електорат до розсудливості, спокою і прагматизму в питаннях подальшої інтеграції. Адже Північне співробітництво і так є однією з найбільш розвинених, ефективних і міцних систем партнерства не тільки в Європі, але і в світі, а тому утворення єдиної Скандинавської держави не входить сьогодні до числа стратегічних завдань для країн Північно-Європейського регіону.

Якщо говорити саме про економічний та соціальний добробут Норвегії, то основним фактором впливу є безпосередньо той рівень природних ресурсів, який країна має. Географічне положення і збагачення різного виду ресурсами історично визначили основні напрямки діяльності Норвегії, які і вивели країну в групу лідерів світу. Так звана скандинавська модель має три основні характеристики, які відрізняють її на тлі інших: низький рівень нерівності доходів, високе зростання продуктивності праці і високі витрати на соціальне забезпечення. Саме вплив з боку глобалізації і світу в цілому на ці чинники, після того як Норвегія стала одним із найкрупніших експортерів нафти, аналізується в роботі Roberto Iacono “Скандинавська модель та нафтова нація”. В статті вказується що по-перше саме постійний і “попутний” приплив ресурсів сприяв відносно більш високій частці доходів верхнього рівня населення, додавши природні ресурси до числа факторів, що визначають нерівність доходів в Норвегії. По-друге, доходи від ресурсів сприяли зростанню продуктивності праці. По-третє, доходи від ресурсів сприяли

фінансуванню постійно зростаючого розриву між Норвегією та іншими країнами Північної Європи в рівні добробуту і соціального забезпечення, причому добробут в Норвегії збільшилася в порівнянні з іншими країнами [12].

В сучасних умовах швидко мінливого під впливом глобалізаційних процесів світу, набагато більш ефективними представляються невеликі регіональні об'єднання, засновані не тільки і не стільки на спільності економічних і політичних інтересів, скільки на спільності цінностей і близькості культур. Всі необхідні умови для формування і розвитку такого роду співпраці вже склалися на Півночі Європи, в Скандинавії, держави якої мають багатовікову традицію спільного існування, нехай і не завжди добровільного [12].

Групи або ради парламентарів з питань глобалізації в Північних країнах прийшли до висновку, що найбільш підходящим способом вирішення проблем, пов'язаних з глобалізацією, є інвестування в освіту та інноваційну діяльність, а також сприяння розвитку динамічного корпоративного сектора. Завдяки взаємній довірі і колективному розподілу ризиків глобалізація стала більш прийнятною і більш терпимою для громадян.

Частково у відповідь на глобалізацію інститути ринку праці за останні кілька десятиліть зазнали значних змін у всіх Скандинавських країнах. Централізовані переговори про заробітну плату були замінені профспілковими угодами в поєднанні з домовленостями на рівні компаній.

Як вказується у статті Jyrki Ali-Yrkkö “Скандинавська модель і виклик з боку глобальних ланцюгів створення вартості” основні цеглини скандинавської моделі - високі інвестиції в людський капітал, навички та дослідження, а також схильність до ринкової конкуренції. Суттєвою особливістю скандинавської моделі є широке надання послуг по соціальному забезпеченню, що фінансуються за рахунок податків і відрахувань роботодавців / працівників. Тому непрямі витрати підприємств на робочу силу доволі високі в міжнародному порівнянні, і ці високі

непрямі витрати на робочу силу - поряд з посиленням міжнародної податкової конкуренції - ускладнюють конкуренцію для Скандинавських підприємств, особливо в трудомістких завданнях [13].

Отже, для деяких скандинавських країн характерний свого роду консерватизм, щодо економічної політики. Кожна країна раціонально підходить до визначення економічної політики і уряд чітко усвідомлює в яких напрямках вдасться досягти успіху і стати найкращими в конкретній сфері. Для Скандинавії характерний високий рівень доброту населення, що є наслідком таких факторів, як: вигідне географічне положення, висока ресурсна база та регулярне фінансування в суспільний сектор. Нажаль, сьогоденні економічні і соціальні тенденції, включаючи глобалізацію і демографічні зміни, створюють значні проблеми для моделі в тому вигляді, в якому ми її знаємо. Ця модель залишиться життєздатною і успішною лише в тому випадку, якщо уряд усвідомить що, не варто застосовувати політику, направлену на стримування глобалізації; важливо щоб були усвідомлені проблеми і необхідність проведення реформування, що підвищить національну конкурентоспроможність, засновану на знаннях і продуктивності. Слід приймати поглиблення міжнародної спеціалізації, а не боротись з нею [15].

РОЗДІЛ 2

ЕКОНОМІКА НОРВЕГІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

2.1 Динаміка та тенденції норвезької економіки

Економіка Норвегії високорозвинена. У Норвегії, як і в інших скандинавських країнах, значна роль в економіці країни належить державі. При цьому дуже серйозна і постійна увага приділяється розробці і впровадженню довгострокових стратегій розвитку промисловості, її галузей і ключових компаній. Стратегічні програми країни широко диверсифіковані і дуже добре збалансовані. Крім запасів нафти, природного газу і газового конденсату, Норвегія має запаси залізної руди, кам'яного вугілля, титану, міді, нікелю, пиритов. Різноманітність корисних копалин і великі морські кордони сприяли широкій диверсифікації промисловості.

Головна особливість народного господарства Норвегії - вузька спеціалізація і інтенсивна інноваційна діяльність для забезпечення конкурентоспроможності основних галузей. До їх числа відносяться міжнародний морський транспорт, нафтогазодобування, рибальство (перше місце з улову в Західній Європі), гідроенергетика та базуючі на ній електрометалургійна, електрохімічна і целюлозно-паперова промисловість.

Економічні успіхи країни в значній мірі пов'язані і з тим, що Норвегія має свої потужні енерго-сировинні бази. Але разом з тим за весь період розвитку країни як сировинної держави вона стала економічно залежною від стану нафтового ринку особливо. Дану залежність дуже влучно можна помітити шляхом порівняння динаміки валютного курсу норвезької крони та зміни ціни на нафту. (рис 2.1)

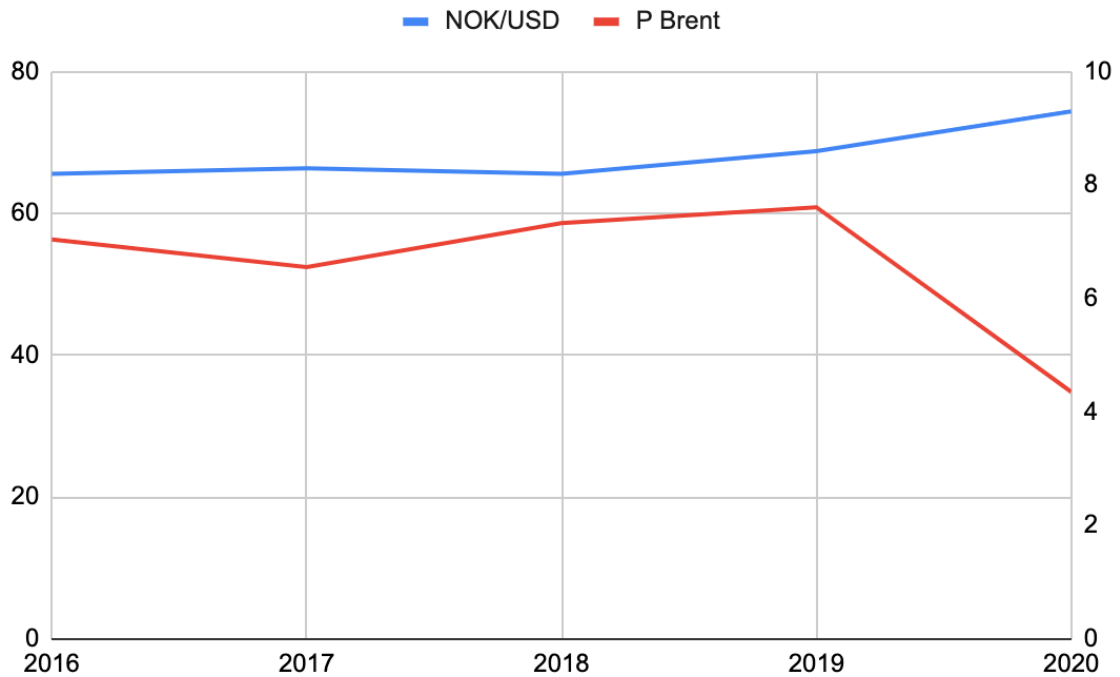

Рис. 2.1 Динаміка валютного курсу норвезької крони (координата У зправа) та ціни на нафту Brent (координата У зліва)

Джерело: складено автором на основі [17, 18]

Варто зазначити, що на курс норвезької крони найбільший вплив робить динаміка цін на нафту, оскільки економіка Норвегії, як одного з найбільших експортерів нафти в Західній Європі, відчуває сильну залежність від ситуації на ринку енергоносіїв. В період 2019-2020 років спостерігається тенденція до здешевлення національної валюти Норвегії, щодо світових валют через падіння цін на нафту, що було викликано пандемією. Це може призвести до відносного скорочення галузі обробляючої промисловості в країні і навіть консервації-паливно сировинної спеціалізації.

Перша нафта на норвезькому шельфі була знайдена в 1969 році, в 1971-м почалася її видобуток. Саме в ці роки починається активний розвиток нафтовидобувної галузі, що дозволило Норвегії на початку 21 століття стати одним із лідерів експорту нафти та природного газу в світі. Більш ніж 40% ВВП складає експорт промислових товарів і майже 27% надходить від експорту сировини нафтогазової промисловості. Завдяки

своїм природним запасам країна демонструвала стабільний та стійкий ріст ВВП, який протягом багатьох років складав приблизно 1,4 % в рік. Якщо проаналізувати минулі 5 років, останнім часом можна побачити зменшення розміру ВВП з 434,2 млрд. долл. в 2018 році до 366,3 млрд. долл. на кінець 2020 року. (рис. 2.2)

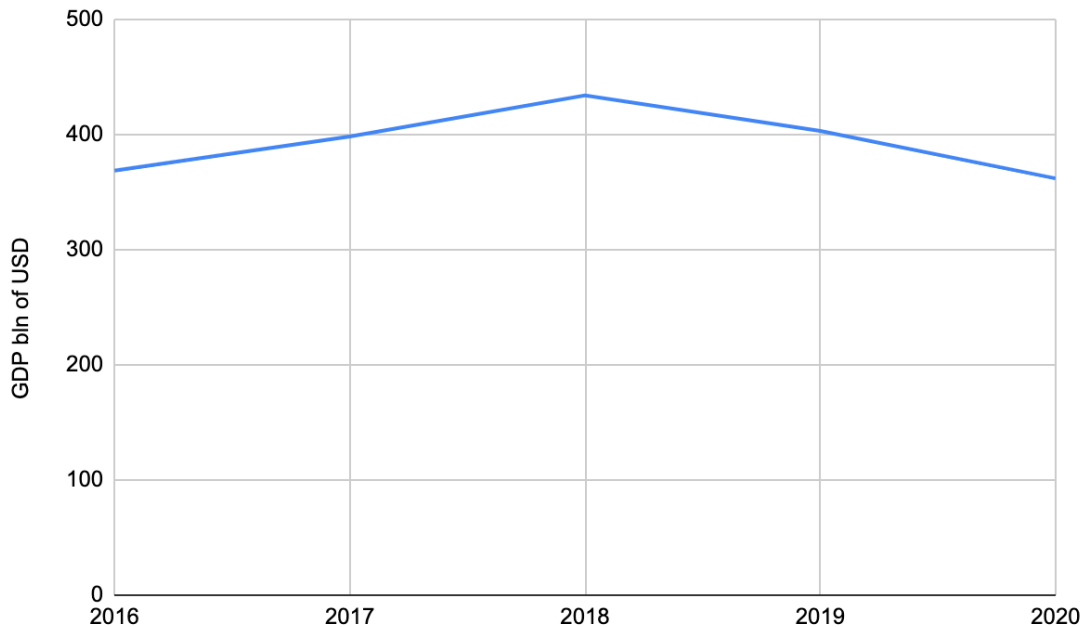

Рис. 2.2 Динаміка розміру ВВП Норвегії за 2016-2020 роки

Джерело: складено автором на основі [19]

Незважаючи на складні для економіки, і світу в цілому, події, Норвегія, в порівнянні з іншими країнами Європи зазнала менших втрат, що трапилось саме через таку більш консервативна політика щодо глобалізації та інтернаціоналізації, яку застосовує уряд країни протягом років. Адже зниження ВВП країни в 2020 році було в діапазоні 3-4%, а не 6%, як припускали багато експертів із європейських країн. Наразі очікується більш поступове відновлення норвезької економіки в майбутньому.

Вагому роль у формуванні ВВП країни грає експортна діяльність. Тому сьогодні ми бачимо сучасну Норвегію як крупного нетто-експортера енергії як серед членів Міжнародного енергетичного агентства, так і за межами ОПЕК. Крім енерго продукції країна також активно експортує

морепродукти, вироби з металу, машини різного роду та інше. В період пандемії країна не змінила напрямки свого експорту лише вносились корективи щодо кількості товару. Більш детальну структуру експорту Норвегії на 2020 рік наведено в таблиці 2.1 Додаток А.

Перспективні експортні переваги Норвегії в Західній Європі полягають ще й у тому, що у регіональних експортерів нафти і газу, таких як Великобританія і Нідерланди, досить високий рівень власного споживання вуглеводнів, а Норвегія практично повністю зорієнтована на їх експорт. Саме ця особливість дозволяє норвезьким постачальникам більш вільно вибудовувати стратегію своїх дій на зовнішніх ринках, надійніше гарантувати експортні поставки і тримати лідируючі позиції (рис. 2.3).

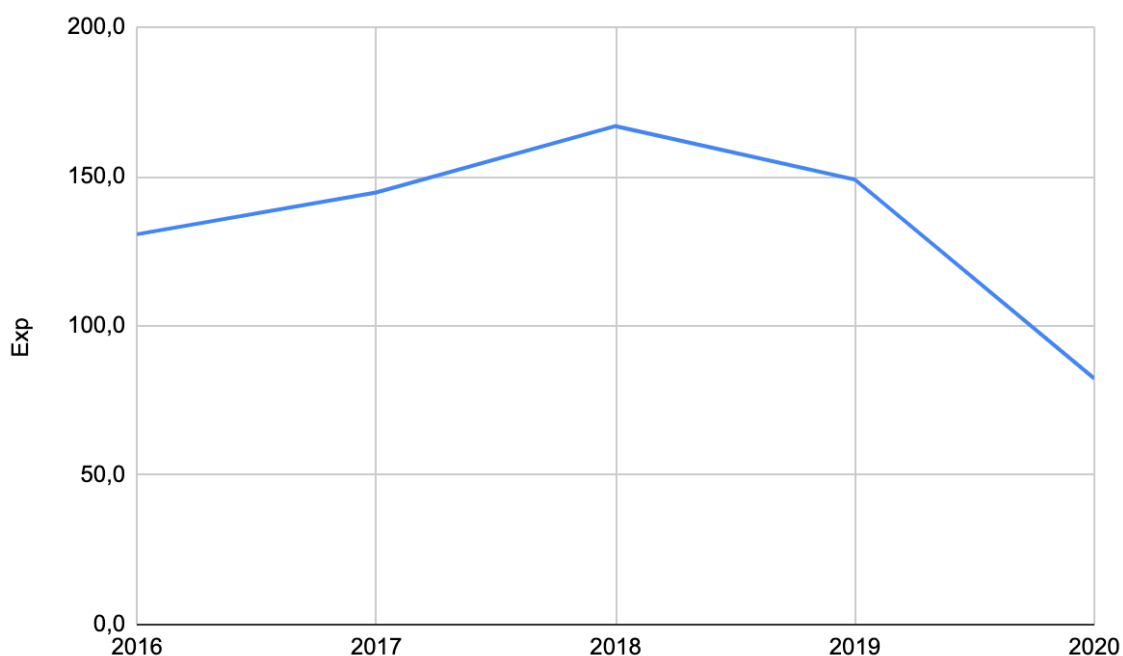

Рис. 2.3 Динаміка експорту товарів та послуг Норвегії протягом 2016-2020 років (млрд. долл.)

Джерело: складено автором на основі [20]

Норвезький імпорт в порівнянні з експортом більш диверсифікований, що пояснюється історично зумовленими тенденціями розвитку економіки Норвегії, вимушеної покривати свої потреби в машинах і обладнанні (майже 42% імпорту в країну), окремих видах сировини і напівфабрикатах (24%) і різних готових виробах (одяг, взуття,

науково-дослідницька апаратура і ін.). Забезпечуючи себе найважливішими продуктами харчування (м'ясо, молоко, картопля і деякі інші види сільгосппродукції), Норвегія в силу природних і кліматичних умов змушена закуповувати у великих обсягах зернові. На 2020 рік до основних статей імпорту належать: (таблиця 2.2 Додаток А)

Динаміка імпорту протягом останніх 5 років має дуже схожу тенденцію з усіма вищезазначеними показниками - помітний спад спостерігається у період 2019-2020 років. За 2020 рік країна збільшила імпорт фармацевтичних засобів у порівнянні з минулими роками (рис. 2.4).

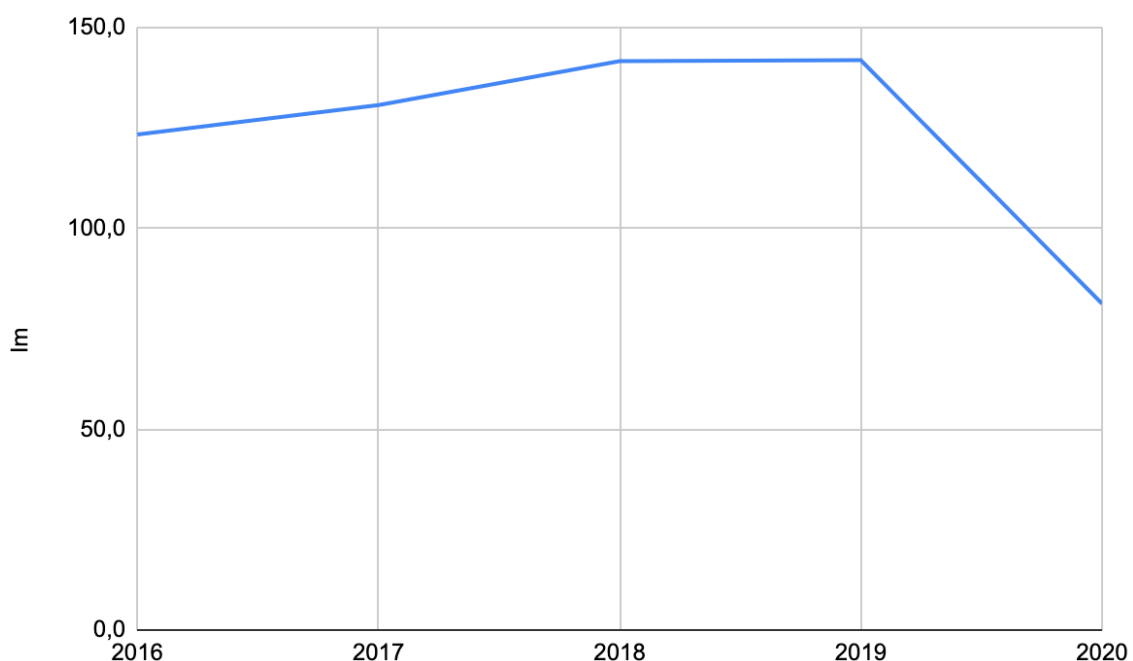

Рис. 2.4 Динаміка імпорту товарів та послуг Норвегії протягом 2016-2020 років (млрд. долл.)

Джерело: складено автором на основі [21]

Норвегія - багата країна, з одним з найвищих показників ВВП на душу населення в світі. І країна впевнено тримає таку позицію роками. Загалом динаміка цього показника є доволі стабільна протягом аналізованого періоду. Найбільше значення - 81,7 тис. долл. зафіксовано у 2018 році, а найменший показник у 2016 році - 70,4 тис. долл. (рис. 2.5)

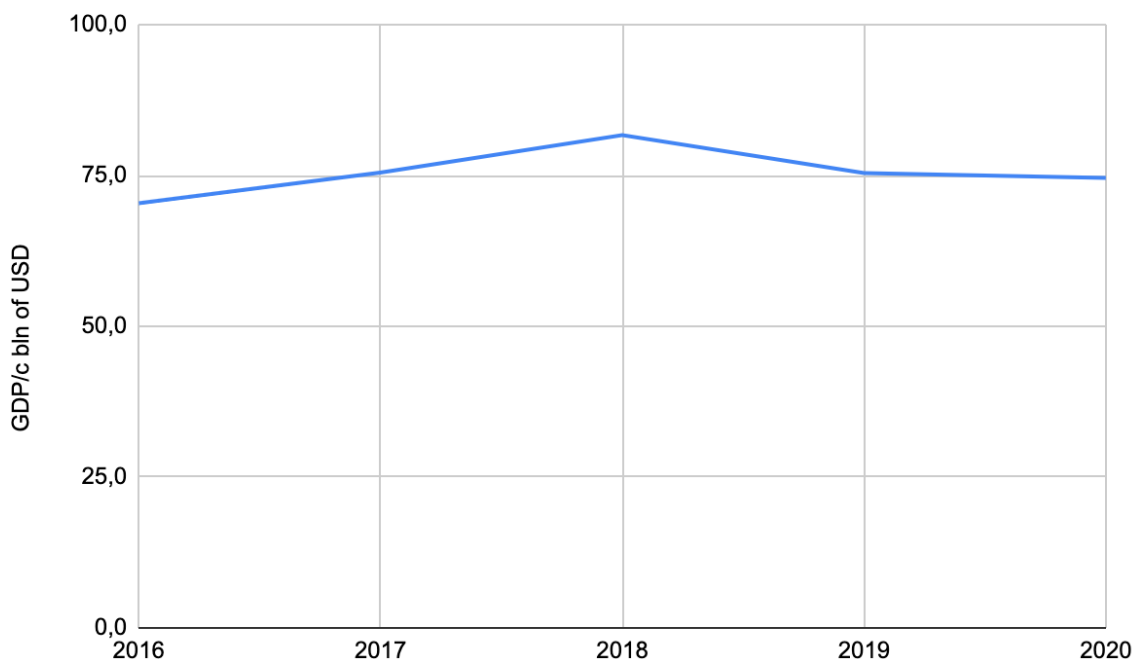

Рис. 2.5 Динаміка ВВП на душу населення Норвегії протягом 2016-2020 років (у тис. долл)

Джерело: складено автором на основі [22]

Отже, проаналізувавши основні показники ефективності економіки Норвегії, можна зробити висновок що економіка країни залежить від світових економічних циклів, але протягом останнього десятиліття показує відносну стабільність. На сьогоднішній день ця скандинавська країна характеризується досить високим рівнем життя місцевого населення. Норвегія - одна з небагатьох країн у світі, яка максимально легко пережила величезну фінансову кризу, що обрушився на світ майже 10 років тому і включно до 2019 року країна демонструвала позитивну динаміку розвитку. Здебільшого стабільність економіки Норвегії пов'язана зі значними запасами нафти і природного газу і навіть газового конденсату на території країни.

2.2 Аналіз основних показників впливу глобалізації на соціально-економічний добробут Норвегії

Головною відзнакою Норвегії є високий рівень життя та добробут населення. Тому цікаво розглядати вплив глобалізації саме на соціально-економічний добробут країни.

Для кореляційного аналізу було взято чотири незалежних між собою показників, кожен з яких теоретично повинен впливати на дану змінну. Показники:

- 1) Імпорт товарів та послуг (IM)
- 2) Експорт товарів та послуг (Ex)
- 3) ВВП на душу населення (GDP/c)
- 4) Індекс Людського Розвитку (HDIIndex)
- 5) Чисті інвестиції з-за кордону (Netinflows)

Всі дані для аналізу були взяті з сайту World Bank Statistics [19, 20, 21, 22, 23, 24]. В результаті побудови регресії була отримана наступна модель (Додаток В):

$$\text{GDP/c} = 0,937 * \text{Ex} + 0,130 * \text{IM} + 0,008 * \text{HDIIndex} - 0,016 * \text{Netinflows}$$

В результаті аналізу маємо наступні залежності:

- 1) GDP/c ↑ - Im ↑
- 2) GDP/c ↑ - Ex ↑
- 3) GDP/c ↑ - HDIIndex ↑
- 4) GDP/c ↑ - Netinflows ↓

Коефіцієнт Фішера $F = 332,8$, що є більше критичного (більше 20) і відповідає умові моделі. Модель регресії придатна для прийняття рішень і для планування так як $R^2 = 98,8\%$.

Отже, в ході аналізу була виявлена пряма залежність між обсягами експорту з добробутом країни, що не дивно, оскільки Норвегія - це країна,

орієнтована на експорт, в першу чергу сировини. У міру того, як країна нарощує обсяги експорту, розширює ринки збуту і посилює свою спеціалізацію, населення відчуває себе краще, так як велика кількість доходу від торгівлі і інших міжнародних акцій держава витрачає на підвищення рівня соціального забезпечення, заробітної плати, системи освіти і національної інноваційної системи. У 2014 році обсяги експорту склали 194 млрд. дол. США, а в 2020 за даними деяких джерел значення знизилося до 82 млрд. дол. США. У свою чергу ВВП на душу населення мав наступні значення відповідно - 97 тисяч дол. і 74 тисяч дол. США. Скорочення обсягу експорту Норвегії за останні 6 років можна пов'язати з нестабільним економічним, соціальним і політичним фоном в світі [29].

Також цікавим фактом є зворотна залежність між обсягами іноземних інвестицій і розміром ВВП на душу населення. І це можна пояснити тим, що при зменшенні рівня інвестицій з-за кордону, уряд Норвегії вживає заходів щодо залучення населення до внутрішнього інвестування, тим самим підвищуючи доходи не тільки для бюджету держави, а й для кожної людини в довгостроковій перспективі. Так, наприклад, в 2018 році чисті іноземні потоки капіталу в платіжному балансі країни склали -5,6 млрд. дол. США, а ВВП на душу населення склав 81 тис. дол. США. Але, вже в 2019 році потоки іноземного капіталу в платіжному балансі Норвегії склали 10,7 млрд. дол. США, а значення ВВП на душу населення скоротилося до 75 тис. дол. США [29].

РОЗДІЛ 3

ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ НОРВЕГІЇ В РЕАЛЬНОМУ СВІТІ

3.1 Перспективи і потенційні проблеми економічного розвитку Норвегії в умовах подальшої глобалізації.

Як і багато інших країн, Норвегія сильно постраждала від пандемії коронавірусу. А оскільки ціни на нафту в цей же час впали, норвезька економіка, здавалося, повинна була постраждати особливо сильно. Багато вказували на Норвегію як на одну із сторону, яка програє найбільше. Але на даний момент здається, що норвезька економіка виявилася в числі тих, хто пережив кризу краще за інших. Урядова стратегія придушення дозволила взяти поширення вірусу під контроль, і з 20 квітня 2020 заходи щодо стримування поступово слабшають. На середину червня 2020 року більшість обмежень було знято, і активність зросла відповідно з поновленням роботи економіки. Зниження ставок Norges Bank також внесло значний внесок у піднесення економіки. Очікується, що фіскальні стимули дадуть значні результати і в 2021 році, хоча дефіцит бюджету буде поступово скорочуватися в міру поступової відмови від надзвичайних заходів у міру відновлення економіки [26].

Норвезька економіка виявилася кращою, ніж передбачалося. Споживання різко зросло, а закриті кордони сприяли зростанню роздрібних продажів в Норвегії. Рівень безробіття все ще значно перевищує норму, але помітно знизився в порівнянні з високими значеннями, що спостерігалися раніше.(рис. 3.1) Крім того, зростання цін на нафту і пакет податкових пільг для нафтової промисловості поліпшили перспективи інвестицій в нафтову промисловість.

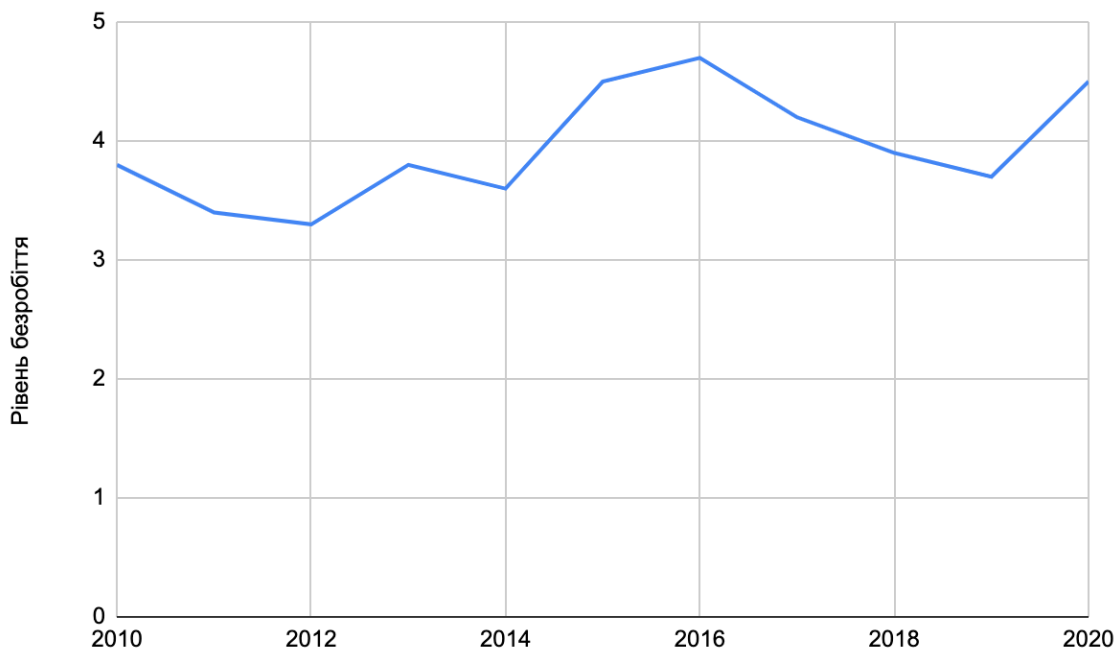

Рис. 3.1 Динаміка рівня безробіття в Норвегії

Джерело: складено автором на основі [25]

Майбутнє Норвегії як виробника, споживача, експортера і інвестора енергії слід розглядати в більш широкому контексті глобального енергетичного переходу. Трансформація енергетичних систем відбувається у все більшій кількості країн світу. Відбувається перехід від моделі, заснованої на "вуглеводневих молекулах", до моделі, заснованої на "електронах" і поновлюваних джерелах енергії. Зміна клімату стало початковим поштовхом для цього глобального переходу, а місцеві екологічні наслідки - особливо якість повітря в містах і його вплив на здоров'я населення - прискорили заклики до змін в способах виробництва і споживанні енергії.

Будучи одним з найбільших в світі експортерів енергії і капіталу, Норвегія має значну частку в енергетичному переході, а також значний вплив на нього. Такі фактори, як ціна на нафту на падаючому світовому ринку і роль газу в декарбонізуючій Європі, будуть визначати енергетичні відносини Норвегії в найближчі десятиліття. Також як і її закордонні інвестиції і політичний досвід в області переходу на нові технології в транспорті і промисловості (включаючи нафтогазовий сектор). Чіткі

сигнали від основних енергетичних країн зменшать, принаймні, частину невизначеності, пов'язаної з енергетичним переходом. Визначивши свій енергетичний перехід, включаючи роль експорту нафти і газу та інвестицій, Норвегія могла б продемонструвати реальне лідерство серед виробників нафти і газу і допомогти стимулювати участь інших країн в кінцевій точці енергетичного переходу, а також в його початку. Це також може допомогти направити упорядкований перехід в енергетичному, нафтогазовому та промисловому секторах, які мають вирішальне значення, враховуючи їх важливість для норвезької економіки, так і їх схильність до тенденції декарбонізації [26].

Оскільки світ прагне виконати завдання по декарбонізації відповідно до Паризької угоди, світовий ринок нафти значно скоротиться. Одним з очевидних наслідків цього є посилення конкуренції між існуючими постачальниками нафти за збереження своєї частки в останніх поставках і запобігання того, щоб їх активи залишилися ні з чим або залишилися нерозвиненими. Для виробників нафти це буде глобальна гонка, яка майже напевно призведе до цінової конкуренції між виробниками і падіння цін на сиру нафту.

На відміну від попередніх епох, зниження цін навряд чи буде компенсовано зростанням попиту на нафту з двох причин. По-перше, у міру падіння цін на сиру нафту уряди країн-споживачів на основних ринках майже напевно заповнять розрив, що утворився в результаті падіння цін на сиру нафту, за рахунок підвищення податків з продажів нафтопродуктів. Наприклад, в 2014 році, до обвалу цін на сиру нафту, 47% кінцевих цін на нафтопродукти в країнах "Великої сімки" становили податки з продажів; до 2018 року цей показник склав 50%. Ця тенденція, ймовірно, буде особливо сильна в Європі, де існує давня практика оподаткування нафтопродуктів. Друга причина - доступність і дешевизна альтернативних технологій, особливо електромобілів [26].

Інтенсивність викидів вуглецю різних видів нафти також може вплинути на їх конкурентоспроможність з плином часу. Для Норвегії

можливою перевагою є те, що основна частина її запасів припадає на легку нафту, яка має відносно низький вуглецевий слід, хоча нові запаси, такі як гігантське родовище Johan Sverdrup, складаються з більш важкої нафти, що з часом змінить відносний склад видобутку нафти в Норвегії. Основна частина традиційних світових запасів нафти, навпаки, має тенденцію бути більш важкою і з більш високим вуглецевим слідом. Практична користь від цього для Норвегії неясна. Нетрадиційні запаси щільною нафти також мають тенденцію бути легкими. Великі запаси середньоокисної нафти знаходяться на Близькому Сході і, як правило, мають низьку технічну собівартість видобутку при відсутності ціни на вуглець. [26]

Ці тенденції мають важливі наслідки для Норвегії. Перспективи майбутнього виробництва, а значить і експортний потенціал Норвегії, певною мірою будуть як і раніше залежати від традиційних факторів, що впливають на розвідку і розробку, включаючи рівень інвестиційного інтересу в розвідці і видобутку в поєднанні з технологічним розвитком, на які може вплинути політика уряду щодо доступу до земельних ділянок та фіскальних умов. Крім того, все більший вплив надаватимуть такі питання, як місце нових проектів на кривій витрат - і, що дуже важливо, на якому етапі цей рівень собівартості стає неконкурентоспроможним, - а також внутрішня громадська думка і постійна "соціальна ліцензія" норвезького уряду на видобуток .

Завдяки своїм відновлювальним ресурсам - в першу чергу гідроенергетиці - Норвегія має один з найбільш екологічно чистих секторів електроенергетики в Європі. Ці ресурси є важливою частиною скандинавського ринку електроенергії, допомагаючи ефективно і економічно балансувати попит і пропозиція в регіоні. Будівництво додаткових ліній електропередачі в Німеччину і Великобританію розширить роль Норвегії як ключового постачальника низьковуглецевої електроенергії в Європі і, що більш важливо, забезпечить підвищену гнучкість системи для європейського внутрішнього ринку електроенергії - життєво важливий елемент енергетичного сектора з переважанням

відновлюваної енергії. Однак гнучкість системи може бути отримана з різних джерел, наприклад, позитивна тенденція використання електромобілів призведе до зниження вартості виробництва батарей і можливості балансування між транспортними засобами та мережею, що може змінити економічну цінність сполучних ліній.

Постійне впровадження поновлюваних джерел енергії і подальше зниження пов'язаних з ними витрат на електроенергію може поставити під сумнів економічні переваги поточних місць розміщення важкої промисловості. Великомасштабне розгортання морських поновлюваних джерел енергії, особливо вітру, дає конкурентну перевагу таким країнам, як Норвегія, що мають досвід у галузях морської та прибережної промисловості.

Отже, Норвегія має можливість зіграти вирішальну роль як експортер капіталу. Володіючи найбільшим в світі фондом національного добробуту, політичні підходи і інвестиційні рішення Норвегії можуть зробити реальний вплив як усередині країни, так і за кордоном, допомагаючи підтримати упорядкований перехідний період за допомогою ефективного управління фінансовими ризиками, пов'язаними з кліматом, і зростання низьковуглецевих секторів.

3.2 Торгово-економічне партнерство Норвегії з Україною на сучасному етапі

Протягом останніх років українсько-норвезьке торговельне та інвестиційне співробітництво характеризується високими темпами зростання.

За даними Державної служби статистики України, у 2020 році загальний товарообіг між Україною і Норвегією зріс до 370 млн. дол. США (з близько 220 млн. дол. США у 2016 році); український імпорт в Норвегію у 2020 році становив близько 65 млн. дол. США, норвезький експорт в Україну – близько 305 млн. дол. США [27].

У 2020 році Україна експортувала в Норвегію товарів на 27 млн. дол. США. Основними статтями експорту товарів з України в Норвегію була продукція наведена в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Структура експорту товарів з України в Норвегію у 2020 році

22%	суднобудування
18%	агропромисловий комплекс
15%	машинобудування
13%	текстильна промисловість
11%	дорогоцінне та напівдорогоцінне каміння

Джерело: складено автором на основі [27]

Основною позицією норвезького експорту товарів в Україну традиційно залишається риба та морепродукти - 76%, також Україна імпортувала з Норвегії добрива (6%) та нікель (6%) [27].

Експорт послуг з України в Норвегію у 2020 році становив близько 38 млн дол. США. Його основними статтями були послуги наведені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Структура експорту послуг з України в Норвегію у 2020 році

63%	телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги
20%	транспортні послуги
14%	ділові послуги

Джерело: складено автором на основі [27]

Імпорт послуг з Норвегії в Україну становив близько 16 млн. дол. США. Його основними позиціями були ділові послуги (включають послуги у сфері наукових досліджень і розробок, професійні послуги та послуги консультування з питань управління та технічні послуги, пов'язані з торгівлею та інші ділові послуги) - 81% та послуги у сфері телекомунікацій - 10% [27].

Реальні обсяги експорту товарів та послуг з України в Норвегію є значно вищими за дані державної служби статистики України. Так, за даними Центрального статистичного бюро Норвегії, у 2020 году Україна експортувала в Норвегію товарів на суму майже 70 млн дол. США (або у 2,5 рази більше за відповідні дані Держстату України). Схожа є ситуація и з обсягами експорту послуг з України в Норвегію. Існуючі відмінності у статистичних даних України та Норвегії спричинені неврахуванням Норвегії як країни призначення для багатьох товарів та послуг українського експорту та, натомість, їхнім зарахуванням як експорт до держав ЄС, самперед Данії, Нідерландів, Німеччини, Польщі та країн Балтії [27].

Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Норвегією регулюється Угодою про зону вільної торгівлі між Україною та державами-членами ЄАВТ та Угоду про сільське господарство між Україною та Норвегією (обидві угоди підписані 24 червня 2010 року та Набули чинності 1 липня 2012 р) [27].

Найбільш далекосяжні зрушення в українсько-норвезьких відносинах упродовж останніх років відбулися в інвестиційному співробітництві – перші великі інвестиційні проекти норвезьких компаній NBT та Scates Solar в Україні у сфері відновлювальної енергетики, розпочаті у 2018 році, вже найближчим часом мають забезпечити залучення в українську економіку близько 1,7 млрд. дол. США іноземних інвестицій. Інвестицій з України в економіці Норвегії не зареєстровано [27].

З початку 2019 року голови урядів України та Норвегії підписали заяву про посилення українсько-норвезького співробітництва в сфері енергетики. Зокрема, Норвегія почне українсько-норвезьку ініціативу щодо підвищення енергоефективності будівель громадського призначення та скорочення споживання енергоресурсів. Україна, в свою чергу, створює сприятливі умови для зростання торгівлі та інвестицій, в тому числі шляхом посилення антикорупційних заходів. Обидві країни посилюють діалог в контексті прагнення України інтегруватися в європейський енергетичний ринок, а також підсилюють взаємодію в сфері ядерної безпеки [28].

Щодо новин 2020 року то країни зосередили увагу на розробці законодавства в сфері національної безпеки і оборони, вивченні аспектів діяльності в рамках «Північноєвропейського оборонного співробітництва» (NORDEFSCO), консультаціях щодо політичної стратегії з питань територіальної цілісності, незалежності та безпеки [28].

Серед перспективних напрямків співпраці було також виділено вивчення українськими військовими досвіду Королівства Норвегія в питаннях створення ефективної системи оперативного (бойового) управління, зв'язку розвідки і спостереження; навчання представників Збройних Сил України на курсах звичайного і спеціального дайвінгу в Королівстві Норвегія.

Норвегія дуже зацікавлена в роботі із Україною та у постійному інвестуванні різноманітного роду проектів, які можуть бути реалізовані

на території України. На даний час в Україні працюють понад 50 норвезьких компаній. Спектр інвестування - не тільки торгівля традиційними для обох країн товарами, перш за все металами і продовольством, а й передові технології, зокрема, зелена енергетика - сонячна і вітрова. Заплановані обсяги норвезьких інвестицій саме в цю сферу досягнутий сотень мільйонів доларів. Відповідні енергетичні проекти будуть реалізовані на півдні України.

ВИСНОВКИ

Глобалізація - це дійсно складне явище, яке охоплює величезну кількість різноманітних тенденцій і напрямів в економічній, соціальній і культурній сферах. Вона динамічна і непередбачувана і на даний час все активніше інтегрується у світове суспільство і змушує країни пристосовуватись до сьогоденних умов існування, тенденцій розвитку і принципів ведення національного господарства.

В ході роботи було проаналізовано вплив глобалізації на економічний та соціальний добробут скандинавських країн на прикладі Норвегії. Адже, незважаючи на всю потужність та стійкість економік скандинавських країн щодо зовнішніх глобальних економічно-політичних та соціально-культурних змін та тенденцій, глобалізація має вплив і на них.

Норвегія показувала сталий і стабільний розвиток основних показників ефективності економіки протягом років, таких як ВВП, експорт та імпорт, валютний курс, ВВП на душу населення; нарощувала об'єми торгівлі та потоків інвестицій в країну. Пандемія 2019 року значно уповільнила розвиток Норвегії, але на відміну від більшості країн, скандинавське королівство доволі швидко почало процес відновлення і змогло повернути більш-менш середні показники. Здебільшого стабільність економіки Норвегії та стійкість щодо глобальних негативних подій у світі пов'язана зі значними запасами нафти і природного газу, що в свою чергу вказує на спеціалізованість країни і на те, що уряд країни фокусується на більш конкурентно вигідних напрямках розвитку держави. За рахунок своєї доволі консервативної позиції, Норвегії вдається швидко відновлюватись та парити проти глобальних економічних, соціальних та політичних випадів з боку світу.

На меті роботи стояло виявлення свого роду залежностей і ричагів впливу глобалізації на добробут Норвегії. Згідно з проведеним аналізом,

була виявлена пряма залежність між обсягами експорту та добробутом країни, що не дивно, оскільки Норвегія є експортно-орієнтованою країною, в основному орієнтованої на сировину. У міру нарощування експорту, розширення ринків збуту і посилення спеціалізації населення країни відчуває себе краще, оскільки значна частина доходів від торгівлі і інших видів міжнародної діяльності направляється державою на підвищення соціального забезпечення, заробітної плати, системи освіти і національної інноваційної системи. У 2014 році обсяг експорту склав 194 млрд доларів США, а в 2020 році, за деякими оцінками значення знизилося до 82 млрд.дол США. У свою чергу, ВВП на душу населення мав наступні значення - 97 000 і 74 000 дол. і \$ 74 000. Зниження норвезького експорту за останні 6 років можна пояснити нестійкістю економічного, соціального і політичного стану в світі.

Ще одним цікавим фактом є зворотна залежність між обсягом іноземних інвестицій і об'ємом ВВП на душу населення. І це можна пояснити тим, що коли рівень інвестицій з-за кордону знижується, уряд Норвегії вживає заходів для залучення людей до інвестування всередині країни, тим самим збільшуючи дохід не тільки для бюджету країни, але і для кожної людини в довгостроковій перспективі. Так, в 2018 році чистий рух іноземного капіталу в платіжному балансі країни склало -5,6 млрд. доларів США, а ВВП на душу населення склав 81 тис. дол. США. Але, вже в 2019 році, потоки іноземного капіталу в платіжному балансі Норвегії склали 10,7 млрд. доларів США, а значення ВВП на душу населення знизилося до 75 тис.дол.

Норвегія також продовжує розширювати кордони свого співробітництва із країнами світу і поступово налагоджує торгово-економічні відносини із Україною. Порівняно з 2016 роком у 2020 році загальний товарообіг між Україною і Норвегією зріс більш ніж на 50%. Традиційно Норвегія експортує в Україну рибу та морепродукти, разом із деякими добривами і важкими металами. В свою чергу основу експорту

України в Норвегію становлять товари агропромислового комплексу, текстильного сектору та незначна частка цінних металів.

Обидві сторони зацікавлені у розвитку різного роду партнерства. Потоки інвестицій в Україну збільшуються кожного року і все більше проектів норвезької ініціативи реалізуються на території України. Також Норвегія прихильно ставиться і неодноразово підтверджувала свою послідовну підтримку курсу України на європейську інтеграцію. З багатьох питань українсько-норвезьких двосторонніх відносин, а також міжнародного порядку денного українська і норвезька сторони виявляють свою взаємну зацікавленість та близькість у підходах і оцінках, зокрема у питаннях дальшого розвитку демократичних та ринкових реформ в Україні, якнайповнішого використання потенціалу обох країн у взаємовигідному торговельно-економічному співробітництві, боротьби з міжнародним тероризмом та піратством, зміцнення ролі ООН, у забезпеченні міжнародної безпеки, партнерства і співробітництва з ЄС тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Vanhan P. (2019) A brief history of globalization - World economic forum / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.weforum.org/agenda/2019/01/how-globalization-4-0-fits-into-the-history-of-globalization/>
2. Globalization Benefits and Challenges (March 30, 2020) - Velocity Global forum / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://velocityglobal.com/blog/globalization-benefits-and-challenges/>
3. Globalization - Global Policy Forum / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://archive.globalpolicy.org/globalization.html>
4. Winters L. A. (2014) “Globalization, Infrastructure, and Inclusive Growth” / [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2400220
5. What was the heyday of the globalized economy of the early 20th century like? (2001) - The Globalist / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.theglobalist.com/global-man-circa-1913/>
6. Гидденс Э. Ускользящий мир: как глобализация меняет нашу жизнь. - М.: OZON.RU, 2004. -120 с. / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://docs.google.com/document/edit?hgd=1&id=1S2FiXgQwbhzZpKvqtazjtt54AwT-vjWb4Xzb50pQ5Og>
7. Омелянович Л.А., Долматова Г.Е. (2016) “Глобализация: взаимосвязи и взаимозависимости” / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/globalizatsiya-vzaimosvyazi-i-vzaimozavisimosti>
8. Kahler M. (2015) Economic security in an era of globalization: definition and provision / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0951274042000326032>
9. Globalization - BBC Portal / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zxpn2p3/revision/>

19. Norway GDP current prices - World Bank / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=NO>
20. Norway Export of goods and services - World Bank / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?locations=NO>
21. Norway Import of goods and services - World Bank / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.CD?locations=NO&view=chart>
22. Norway GDP per capita - World Bank / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=NO&view=chart>
23. Norway Foreign direct investments, net inflows - World Bank / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=NO>
24. Норвегія - рівень безробіття - Кноема / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://knoema.ru/atlas/%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%B2%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%8C-%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%8B>
25. Norway's strong rebound - Norwegian economic outlook from our January 2021 Nordea Economic Outlook: The Growth Booster. / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://insights.nordea.com/en/economics/norwegian-economic-outlook/>
26. Expert Perspectives on Norway's Energy Future - Chatham house 2020 / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.chathamhouse.org/2020/06/expert-perspectives-norways-energy-future-0/2-challenges-and-opportunities-norway>

27. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Норвегією - Посольство України в Королівстві Норвегія / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://norway.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/488-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-norvegijeju>
28. Розвиток торгово-економічного співробітництва України та Норвегії - UA News / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://ua.news/>
29. Корчагіна В. О., Борисов М. Ю. (2021) “Вплив глобалізації на економічний та соціальний добробут Норвегії” // Матеріали міжнародної науково практичної конференції “Соціально-економічний та політичний розвиток в умовах європейської інтеграції”. - Одеський Національний Університет ім. І. І. Мечнікова 29-30 травня 2021 р.
30. Challenging facing the Norwegian Economy (Jul 18, 2019). The Norway Post. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.norwaypost.no/business/money-finance/28096-challenges-facing-the-norwegian-economy>
31. Norway export and import structure / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://oec.world/en/profile/country/nor>
32. Основні напрямки фінансової політики Норвегії - Norges Bank / / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.norges-bank.no/>
33. How globalisation affected Norway (26 Oct. 2015) / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://hjulsrudnorway.weebly.com/blog/globalization-in-norway>
34. Globalization and monetary policy in Norway - Norges Bank / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.norges-bank.no/en/news-events/news-publications/Speeches/2006/2006-05-10/>
35. Norway: overall globalization - Source: The Swiss Institute of Technology in Zurich / [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.theglobaleconomy.com/Norway/kof_overall_glob/

36. Globalization and Inequality: A Norwegian Report. Norwegian Institute of International Affairs, prepared by Melchior A., Telle K. and Wiig H. / [Электронный ресурс] - Режим доступа: <https://www.regjeringen.no/ud/engelsk/publ/rapporter/index-b-n-a.html>
37. Bieler A. (1July, 2012) Small Nordic Countries and Globalization: Analysing Norwegian Exceptionalism / [Электронный ресурс] - Режим доступа: <https://doi.org/10.1179%2F1024529412Z.00000000015>
38. Due-Gundersen N. (May 8, 2013) Norway's Energy Future: Balancing Oil Welfare with Globalization / [Электронный ресурс] - Режим доступа: <https://www.geopoliticalmonitor.com/norways-energy-future-balancing-oil-welfare-with-globalization-4809/>
39. Mack K. (13 April, 2010) A forgotten history: The impacts of globalization on Norwegian seafarers' shipboard organizational lives. Journal of Management History / [Электронный ресурс] - Режим доступа: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/17511341011030138/full/html>
40. Edigheij O. (2009) Globalization and evolving local governance in Norway / [Электронный ресурс] - Режим доступа: <http://hdl.handle.net/20.500.11910/4407>

ДОДАТКИ

Структура експорту Норвегії на 2020 рік (у %)

Експорт Норвегії 2020	
49%	мінеральне паливо, мінеральні масла і продукти її перегонки; бітумінозні речовини; мінеральні воски
12,9%	риба і ракоподібні, молюски та інші водяні безхребетні
5,04%	ядерні реактори, котли, машини і механічні пристрої; їх частини
4,56%	товари, що не зазначені за видами
4.03%	алюміній і вироби з нього
2.87%	електричні машини і устаткування та їх частини; звукозаписні і відтворюють пристрої, пристрої запису і відтворення телевізійного зображення і звуку, частини та приладдя таких виробів
1.78%	оптичні, фотографічні, кінематографічні, контрольні, вимірювальні, точні, медичні або хірургічні інструменти і апарати; частини та приладдя до них
1,51%	нікель і вироби з нього
1.42%	органічні хімікати
1.29%	залізо і сталь

Джерело: складено автором на основі [31]

Таблиця 2.2

Статті імпорту Норвегії за 2020 рік (у %)

Імпорт Норвегії 2020	
14,2%	Реактори ядерні, котли, обладнання і механічні пристрої; їх частини
11,5%	Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та приладдя
9,59%	Електричні машини і устаткування та їх частини; звукозаписувальна та звуковідтворювальна апаратура, апаратура для запису або відтворення телевізійного зображення і звуку, їх частини та приладдя
4,88%	Вироби з чорних металів
4,33%	Енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки; бітумінозні речовини; воски мінеральні
3,51%	Меблі; постільні речі, матраци, основи матраці, диванні подушки та аналогічні набивні речі меблів; освітлювальні прилади, в інших товарних позиціях не зазначена та не включена; світлові вивіски, світлові таблички
3,39%	Прилади та апарати оптичні, фотографічні, кінематографічні, контрольні, вимірювальні, прецизійні, медичні або хірургічні; їх частини та приладдя
3,15%	Пластмаса та вироби з них
2,88%	Фармацевтична продукція
2,41%	Нікель і вироби з нього

Джерело: складено автором на основі [31]

Додаток Б

Регресійна модель впливу глобалізації на соціально-економічний добробут Норвегії

Сводка для модели				
Модель	R	R-квадрат	Скорректированный R-квадрат	Стандартная ошибка оценки
1	,994 ^a	,988	,985	2664,94964

а. Предикторы: (константа), Net inflows, HC index, Export, Import

ANOVA^a

Модель		Сумма квадратов	ст.св.	Средний квадрат	F	Значимость
1	Регрессия	9,455E+9	4	2,364E+9	332,819	,000 ^b
	Остаток	113631305	16	7101956,59		
	Всего	9,568E+9	20			

а. Зависимая переменная: GDP/с

б. Предикторы: (константа), Net inflows, HC index, Export, Import

Коэффициенты^a

Модель		Нестандартизованные коэффициенты		Стандартизованные коэффициенты	t	Значимость
		B	Стандартная ошибка	Бета		
1	(Константа)	-5441,531	120097,001		-,045	,964
	Export	,403	,046	,873	8,741	,000
	Import	,078	,092	,130	,851	,407
	HC index	12852,067	133182,676	,008	,096	,924
	Net inflows	-,033	,072	-,016	-,466	,647

а. Зависимая переменная: GDP/с